

ლარის დეველფასია – სამაშულო წარმოების რეალური სექტორის აღორძინების აუცილებელი პირობა

საქართველოში, ბოლო 9-10 წლის მანძილზე ხორციელდება ბოლოდ სამაშულო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის საზიანო ფულად-საქრედიტო და სავალუტო პოლიტიკა. მისი „წყალობით“ ინფლაციის მაღალი დონის პარალელურად საქართველოში მოხერხდა დოლართან და სხვა წამყვან ვალუტებთან მიმართებაში ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსის ამაღლება, რამაც რეალური გაცვლითი კურსის ყოვლად გაუმართლებელი ზრდა განაპირობა.

ყოველივე ამან ხელი შეუშალა არა მხოლოდ სამაშულო წარმოების რეალური სექტორის აღორძინება-განვითარებას, არამედ ეკონომიკური ინტერესების მქონე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას ექსპორტზე ორიენტირებულ დარგებში: რეალური გაცვლითი კურსის ამაღლებამ გააძვირა უცხოელი ინვესტორების მიერ საქართველოში წარმოებული პროდუქცია დოლარებში, რამაც თავის მხრივ ნაწილობრივ გაანეიტრალა საქართველოში აღნიშნული პროდუქციის წარმოებისას შრომაზე, მასალებზე, ნედლეულზე, ელექტროენერგიაზე და ა. შ. განეული დაბალი დანახარჯები ლარებში, შესაბამისად, წარმოშვა პრობლემები მისი რეალიზაციისას მსოფლიო ბაზარზე.

აღნიშნულ პერიოდში სამაშულო წარმოების აღორძინება-განვითარების საზიანო ფულად-საქრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის განხორციელების ერთ-ერთი მიზეზია საქართველოს ხელისუფლებაში მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პროგრამის დაწყებიდან დღემდე უკიდურესად პოპულარული თეორიულ-მეთოდოლოგიური შეხედულებების ცალმხრივობა, რომლის თანახმადაც ეკონომიკის განვითარებისათვის საჭიროა, ერთის მხრივ, ინფლაციის წლიური მაჩვენებლის დაბალ დონეზე, კერძოდ „ჯადოსნური“ ერთიწმნა რიცხვის ფარგლებში შენარჩუნება (ანუ მისი სიდიდე აუცილებლად ნაკლები

უნდა იყოს 10 %-ზე), ხოლო მეორეს მხრივ კი ეროვნული ვალუტის გაცვლითი კურსის მაღალი დონის უზრუნველყოფა.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი მიზანია სამაშულო წარმოების, უპირველეს ყოვლისა კი, მატერიალური წარმოების დარგების აღორძინება, მათი კონკურენტუნარიანობის ამაღლება და ეკონომიკური ზრდის ხარისხის გაუმჯობესება. ამ მიზნის მისაღწევად კი განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ინფლაციის ოპტიმალური ტემპის უზრუნველყოფას.

ნიშანდობლივია, რომ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პროგრამა ამოქმედდა ჰიპერინფლაციის პირობებში, რომელიც აუცილებელი იყო ამ უკანასკნელის აღმოსაფხვრელად. მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფის შემდგომ ეტაპზე, რომლისთვისაც დამახასიათებელია მეტ-ნაკლებად სრულყოფილი სამართლებრივი ბაზისა და საბაზრო ინფრასტრუქტურის არსებობა, აუცილებელი იყო გარკვეული ცვლილებების შეტანა ეკონომიკურ პოლიტიკაში (ანუ ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა ხასიათდებოდეს მოქნილობით, ადექვატური რეაქციით გარემო პირობების ცვლილებების მიმართ), რაც ხელს შეუწყობდა სამეწარმეო აქტივობის შემდგომ წახალისებას და სამაშულო წარმოების (უპირველეს ყოვლისა, რეალური სექტორის) აღორძინებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას.

დამათ კვარაცხელია

ეკონომიკის აკადემიური
დოქტორი, სოხუმის სახ.
უნივერსიტეტის ასოცირებული
პროფესორი

ამრიგად, ეკონომიკური პოლიტიკის კორექტირების აუცილებლობას განაპირობებს ის, რომ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის მიღწევის შემდგომ პერიოდში ფასების დონეზე მოქმედ ფაქტორებს შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პროდუქციის გამოშვების გადიდების პარალელურად პროდუქციის ერთეულის წარმოებაზე განეული საშუალო დანახარჯების ზრდა, რაც გამოწვეულია თავისუფალი რესურსების ამონურვით, სათბობ-ენერგეტიკული რესურსების გაძვირებითა და სხვადასხვა სახის მომსახურებაზე დანახარჯების ამაღლებით, აგრეთვე მოძველებული მანქანამონყოილობების ექსპლუატაციისა და ახალი ტექნიკის დანერგვის ხარჯების გადიდებით. ანუ, ინფლაციის ტემპის რეგულირებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს როგორც ფულადი ფაქტორები, აგრეთვე ერთობლივ მინოდებაზე ზემოქმედი ეგრეთნოდებული „ფას-წარმომქმნელი“ ფაქტორებიც.

ამიტომ, მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფის შემდგომ პერიოდში ინფლაციის ტემპის შემცირება ზემოთ ნახსენებ მინიმალურ „ჯადოსნურ“ დონემდე წინააღმდეგობაში აღმოჩნდა ადგილობრივი საქონელწარმოების აღორძინების ინტერესებთან. ეს განპირობებულია იმით, რომ ინფლაციის ასეთი დაბალი დონე საკმარისი არ არის პროდუქციის გამოშვების გადიდებისას წარმოქმნილი დამატებითი დანახარჯების ანაზღაურებისთვის - მოგების საშუა-

ლო ნორმის არსებული დონის მკვეთრი შემცირების გარეშე.

განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში, რომლებშიც მთლიანი შიდა პროდუქტის ფაქტობრივი მოცულობა პოტენციურს მაქსიმალურად უახლოვდება, ან მისი ტოლია, 1-3%-იანი წლიური ინფლაციაც კი სრულიად საკმარისია ეკონომიკური ზრდის მაქსიმალური ტემპის უზრუნველსაყოფად. ჩვენთან კი ინფლაციის უფრო მაღალი (მაგრამ 10%-ზე ნაკლები) ტემპიც კი მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფის შემდგომ პერიოდში ვერ უზრუნველყოფდა და დღესაც ვერ უზრუნველყოფს ფასების დონის მოძრაობის ისეთ ტრაექტორიას, რომელიც საჭიროა ეკონომიკური კრიზისის დასაძლევად და სამენარმოო საქმიანობის ნახალისებლად.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მიუღებლად მიმაჩნია ჩვენთან, ბოლო 9-10 წლის მანძილზე ჩამოყალიბებული ტენდენცია, რომელიც მდგომარეობს ინფლაციის ტემპის ზემოაღნიშნული მინიმალურ „ჯადოსნურ“ დონემდე შემცირების უსაფუძვლოდ გაპიარებული იდეის სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის უმთავრეს პრიორიტეტად დეკლარირებაში, რასაც ეწირება ქართული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა. ამასთან, აღნიშნული იდეა რეალურ ცხოვრებაში პრაქტიკულად მიუღწევადი აღმოჩნდა, რაზეც მიუთითებს ფასების რეალური (და არა ოფიციალური და შესაბამისად, ხელოვნურად შემცირებული) დონის მკვეთრი ამაღლება, რაც ნებისმიერი ფენისათვის საგრძნობია.

სავალუტო პოლიტიკა, ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების ამაღლება და მათი მაღალ დონეზე შენარჩუნება მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პოლიტიკის დაწყებიდან დღემდე ემსახურება ინფლაციის ტემპის ზემოაღნიშნული მინიმალური დონის მიღწევას. ანუ, აღნიშნული პოლიტიკა მიმართულია შიდა ბალანსის (დასაქმების მაღალი დონე და ფასების სტაბილურობა) მხოლოდ მეორე ინგრედიენტის უზრუნველყოფისაკენ, ვინაიდან ასეთ პირობებში დასაქმების მაღალ დონეზე საუბარი ზედმეტია, მით უფრო, რომ სრულიად უგულებელყოფილია საგარეო ბალანსის უზრუნველყოფის მოთხოვნები.

საქართველოში, 2004-2007 წლებში და 2008 წლის პირველ ნახევარში, გაცვლითი კურსების¹ და ინფლაციის ერთდროული ამაღლება გამოიწვია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, უცხოური დახმარებებისა და უცხოეთში დასაქმებული ჩვენი თანამემამულეების ფულადი გზავნილების, აგრეთვე სახელმწიფო ხარჯებისა და კრედიტების ზრდამ. ქვეყანაში შემოდინებული უცხოური ვალუტის მოცულობის ზრდამ ლარის ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების ამაღლებასთან ერთად განაპირობა მიმოქცევაში მყოფი ლარის მასისა და შესაბამისად, ფასების დონის ზრდა. ანუ, ინფლაცია საქართველოში მნიშვნელოვანწილად იმპორტირებულია. მიუხედავად ამისა, მიმაჩნია, რომ აღნიშნულ

1 უნდა აღინიშნოს, რომ 2005-2007 წლებში გაცვლითი კურსების ამაღლება მნიშვნელოვანწილად განპირობებული იყო, სავალუტო პოლიტიკისგან დამოუკიდებელი მიზეზებით. სავალუტო პოლიტიკამ კი ვერ შეძლო წინ აღდგომოდა მათ ამაღლებას.

პერიოდში აუცილებელი იყო ლარის რეალური გაცვლითი კურსის ამაღლების არდაშეება, რაც მართალია კიდევ უფრო მეტად აამაღლებდა ფასების დონეს, მაგრამ ეს საბოლოო ანგარიშით ხელს შეუწყობდა სამამულო პროდუქციისათვის სავაჭრო პირობების გაუმჯობესებას, ანუ წარმოების მოცულობისა და დასაქმების ზრდას და საგარეო ბალანსის გაუმჯობესებას.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა ვფიქრობ, ინფლაციური პროცესების განვითარებაში გადამწყვეტი როლი შეასრულა სახელმწიფო დანახარჯების გადიდება და საბანკო კომერციული კრედიტების არსებითმა გაფართოებამ, რაც განპირობებული იყო თითქოსდა თვითდასაქმების ნახალისების მოტივით. აღნიშნულ პერიოდში მეტისმეტად გამარტივდა კრედიტის ასაღებად მოთხოვნილი პირობები, რამაც ამ სფეროში ნამდვილი ბუმი გამოიწვია. უფრო მეტიც, მსესხებლები ერთ კომერციულ ბანკში აღებულ სესხებს ფარავდნენ მეორე ბანკში აღებული კრედიტებით და ასე შემდეგ, და ამაში მათ ხელს არავინ და არაფერი არ უშლიდა. ყოველივე ეს კი გაუმართლებლად ზრდიდა მიმოქცევაში მყოფ ლარის მასას და აღრმავებდა ინფლაციურ პროცესებს.²

ლარის გაცვლითი კურსის ამაღლების პირობებში ჩახშობილი ინფლაციის ზენოლა გამოვლინდა იმპორტის სასარგებლო საგარეო დისბალანსის ზრდაში და ეროვნული ბანკის განკარგულებაში არსებული უცხოური ვალუტის რეზერვების ამაღლებაში. ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსის ამაღლების გზით ინფლაციის მოთოკვას უნდა გამოეწვია ინფლაციის ტემპის მინიმალურ დონემდე შემცირება, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მაგრამ ჩვენთან ესეც პრაქტიკულად მიუღწევადი აღმოჩნდა. ამასთან, ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსისა და ფასების დონის ერთდროულმა ამაღლებამ განაპირობა ლარის რეალური გაცვლითი კურსის მკვეთრი ამაღლება,

2 აქსიომაა, რომ გონივრულ ფარგლებში იაფი კრედიტების სიუხვე, ხელს უწყობს სამენარმოო საქმიანობის აღმავლობას, მაგრამ კრედიტების მოცულობის არამართლზომიერი გაფართოება განაპირობებს ინფლაციის გაღრმავებას. იაფი კრედიტების პოლიტიკის გატარებისას დიდი სიფრთხილეა საჭირო, რათა მისმა მოცულობამ არ გადააჭარბოს გარკვეულ დასაშვებ ზღვარს. ამიტომ მიგვაჩნია, რომ შეღავათიანი კრედიტები უნდა გაიცეს მხოლოდ პრიორიტეტულ და ექსპორტზე ორიენტირებულ დარგებში.

რამაც გამოიწვია სამამულო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის შემცირება, ექსპორტთან შედარებით იმპორტის უფრო სწრაფი ზრდა, მისი დარგობრივი სტრუქტურის დეფორმაცია, ანუ მრეწველობის დარგების პარალიზება, რამაც ხელი შეუშალა ეკონომიკის დაბალანსებულ განვითარებას, საფრთხე შეუქმნა ქვეყნის ეროვნულ-ეკონომიკურ უსაფრთხოებას და საფუძველი მოამზადა მომავალში გაცვლითი კურსების მკვეთრი მერყეობისათვის, რის შედეგებსაც საქართველოს მოსახლეობა ბოლო პერიოდში იძვის.

როცა ეროვნული ვალუტის რეალური გაცვლითი კურსის ამაღლება გამოწვეულია სამამულო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებითა და მასზე მოთხოვნის გადიდებით, მაშინ ეს ნორმალური სიტუაციაა, მაგრამ, თუ იგი გამოწვეულია სხვა ფაქტორებით (თუნდაც უცხოური ვალუტის ტოტალური შემოღინებით), მაშინ იგი იწვევს სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობის დაცემას, ექსპორტის შეზღუდვასა და იმპორტის ნახალისებას.

ამგვარად, უნდა ითქვას, რომ მცირე ღია ეკონომიკისათვის საშიშია არა შედარებით მაღალი ინფლაცია (ზომიერი ტემპის ფარგლებში), არამედ ინფლაცია ეროვნული ვალუტის საგარეო ბაზარზე ერთდროული გაძვირების პირობებში, რასაც სამწუხაროდ ადგილი ჰქონდა საქართველოში.

ისმება კითხვა: ვის აწყობს ლარის საგარეო კურსის ამაღლება და ინფლაცია?

ლარის დოლარის და სხვა წამყვანი ვალუტების მიმართ გაძვირება, ანუ ლარის საგარეო კურსის ამაღლება გარკვეულწილად აწყობთ დანაზოგების მფლობელებსა და კომერციულ ბანკებს. მათ წესით არ უნდა აწყობდეთ ინფლაცია.

თუმცა კომერციული ბანკები და დანაზოგების მსხვილი მფლობელები ამ ორი ურთიერთ სანინალმდევო პროცესისაგან მაინც მოგებულნი რჩებიან. კომერციული ბანკები არიან შუამავლები დანაზოგების მფლობელებსა და მსესხებლებს შორის, რის შედეგადაც ნებისმიერ შემთხვევაში რჩებათ საკომისიო (საბანკო პროცენტი). ანუ მიუხედავად ინფლაციისა, რომელიც რათქმა უნდა აუფასურებს მათ კუთვნილ საკომისიოს, მათ მაინც რჩებათ მოგება. ამასთან, ინფლაციისა და დანაზოგების მფლობელებს, კომერციულ ბანკებში განთავსებული დანაზოგები შესაბამისი პროცენტით მართალია უკან უბრუნდებათ შემცირებული ღირებულებით, მაგრამ იმავდროულად ლარის საგარეო ბაზარზე გაძვირება მათ საშუალებას აძლევს აღნიშნული თანხით შეიძინონ უცხოური ვალუტის მეტი რაოდენობა (ისევე როგორც კომერციულ ბანკებს შეუძლიათ მიღებული მოგებით შეიძინონ მეტი უცხოური ვალუტა), ვიდრე ამას შეძლებდნენ დანაზოგების კომერციულ ბანკებში განთავსებამდე (სწორედ ესაა ბოლო წლებში დოლარიზაციის კოეფიციენტის შემცირების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი). შესაბამისად, მათ შეუძლიათ მეტი უცხოური საქონლის შესყიდვა და შიდა ბაზარზე ძვირად გაყიდვა, რასაც თავის მხრივ ხელს უწყობს ინფლაცია (ანუ ისინი ინფლაციისაგანაც ლებულობენ მოგებას). ამასთან, იმპორტული საქონლის გაყიდვიდან მიღებული თანხით ყიდულობენ მეტი რაოდენობის უცხოურ ვალუტას, მით უფრო, თუკი ლარის საგარეო კურსის ამაღლების პროცესს გააჩნია შეუქცევადი ხასიათი. აქედან დაცვნა: ლარის საგარეო ბაზარზე გაძვირება და ინფლაცია შიდა ბაზარზე ყველა-

ზე მეტად აწყობთ იმპორტიორებს, რომლებიც მოგებას ლებულობენ როგორც ლარის საგარეო კურსის ამაღლებისაგან, აგრეთვე ინფლაციისაგან. წაგებულნი კი რჩებიან სამამულო საქონელმწარმოებლები, რომელთა საქმიანობასაც მძიმე დარტყმას აყენებს ლარის გაძვირება საგარეო ბაზარზე და მომხმარებლები, რომლებიც იტანჯებიან ინფლაციისაგან.

ეკონომიკური განვითარების მიმდინარე ეტაპზე, უპირველეს ამოცანად მიმაჩნია ბოლო წლების მანძილზე სამამულო წარმოების ინტერესების საზიანოდ ამაღლებული რეალური გაცვლითი კურსის შემცირება. ამ მიზნით საჭიროა დოლართან და სხვა წამყვან ვალუტებთან მიმართებაში ლარის ნომინალური გაცვლითი კურსის შემცირება. როგორც მოვლენების ბოლოდროინდელი განვითარება გვიჩვენებს, ამ მიზნით დღეისთვის საჭირო არაა ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე დოლარის შესაძენად სავალუტო ინტერვენციის განხორციელება. დოლარზე მოთხოვნის ამაღლების პირობებში საკმარისია ეროვნული ბანკის მიერ დოლარების მიწოდების შეზღუდვა. იმისათვის, რომ ამან არ გამოიწვიოს ფასების დონის მკვეთრი ამაღლება, საჭიროა ერთდროულად გონივრულ ფარგლებში შეიზღუდოს სახელმწიფო ხარჯები (რაც თავის მხრივ შეამცირებს რეალურ გაცვლით კურსს) და შიდა კრედიტების გაცემა (აღნიშნული პოლიტიკა უკვე დაწყებულია და საჭიროა მისი შენარჩუნება). ანუ, ლარის ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების შემცირების მიზნით აუცილებელია ერთდროულად განხორციელდეს, ერთი მხრივ, ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე დოლარით ინტერვენციის შეზღუდვა, მეორეს

მხრივ კი სახელმწიფო ხარჯებისა და შიდა კრედიტების გონივრულ ფარგლებში შემცირება. პირველი ღონისძიება ლარის დეველვაციასთან ერთად გამოიწვევს ფასების დონის ზრდას, მაგრამ მისი გარკვეული ნეიტრალიზება შესაძლებელია მეორე ღონისძიებით. ამ შემთხვევაში აღნიშნული სავალუტო პოლიტიკა ძირითადად ზემოქმედებას მოახდენს იმპორტულ საქონლის ფასზე, ხოლო სამამულო პროდუქციაზე ფასები ამაღლდება შედარებით უმნიშვნელოდ, ვინაიდან ადგილობრივი წარმოება, სავალუტო ბაზარზე მომხდარ ასეთ ცვლილებებს ფასების ამაღლებასთან ერთად უპასუხებს საქონლის მიწოდების გადიდებით. შედარებით გრძელვადიანი პერიოდისათვის ეს პროცესი კიდევ უფრო გამოიკვეთება, მით უფრო, რომ, ლარის გარდაუვალი დეველვაციის მიზეზი არა ლარის მასის ზრდაა, არამედ მსოფლიო საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისით გამოწვეული დოლარის დეფიციტი. ხოლო თუ საკითხს უფრო ჩვეულებრივად, მაშინ ნათელი გახდება, რომ ლარის დეველვაციის აუცილებლობა განპირობებულია 2008 წლის ნოემბრის წინა პერიოდში (1999-2008წ.წ.) ლარის ყოველგვარ გაუმართლებელი რეველვაციით და ამით

გამოწვეული ფასების ზრდით. ერთი სიტყვით, ლარის საგარეო კურსისა და ფასების აღნიშნული ზრდის უარყოფითი ზეგავლენა სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობაზე უნდა განეიტრალდეს ლარის დეველვაციით.

ვალუტის დეველვაცია ხშირად ინფლაციის გამკაცრებას იწვევს, თუმცა პრაქტიკაში მკაცრი კანონზომიერება მათ შორის თანაფარდობაში არ არის დადგენილი. ასე მაგალითად, როდესაც ქვეყანაში, ზომიერი ინფლაციის არსებობის პირობებში, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ხელოვნურად შენარჩუნებულია სტაბილური გაცვლითი კურსი (რასაც ადგილი ჰქონდა ლარის შემთხვევაში 1996-97 წლებში და 1998 წლის პირველი სამი კვარტლის განმავლობაში), მაშინ სავალუტო კურსის შენარჩუნებაზე უარის თქმა გამოიწვევს ვალუტის დეველვაციას, რასაც შედეგად მოყვება ნომინალური გაცვლითი კურსის ბუნებრივი დონის აღდგენა მსყიდველობითი უნარის პარიტეტის შესაბამისად, ხოლო ფასების დონე შედარებით უმნიშვნელოდ გაიზრდება. დეველვაციის ტემპსა და ინფლაციის ტემპს შორის თანაფარდობა დამოკიდებულია დეველვაციის წინა პერიოდში ფასების დონის ცვლილებასა და სავალუტო კურსის

ცვლილებას (რომელიც აღნიშნული კურსის სტაბილურობის პირობებში ნულის ტოლია) შორის არსებულ თანაფარდობაზე.

ე. ი., 1998 წლის დასაწყისში, როცა უკვე მიღწეული იყო მაკროეკონომიკური სტაბილიზაცია, ფიქსირებული გაცვლითი კურსის რეჟიმზე უარის თქმა და დოლარის მიმართ ლარის გაცვლითი კურსის მნიშვნელოვანი გაუფასურება გამოიწვევდა ფასების დონისა და შესაბამისად ინფლაციის ტემპის შედარებით უმნიშვნელო ამაღლებას, ისიც ძირითადად იმპორტული საქონლის ხარჯზე, რაც აამაღლებდა ქართული საქონლის კონკურენტუნარიანობას, ანუ ქართულ ნაწარმს მიანიჭებდა ფარდობით უპირატესობას იმპორტულთან შედარებით (ამასთან ეროვნულ ბანკს უცხოური ვალუტის რეზერვების შენარჩუნების საშუალებას მისცემდა). მიუხედავად ამისა, ეს არ განხორციელებულა მანამ, ვიდრე რუსეთში 1998 წლის აგვისტოს ფინანსურმა კრიზისმა საბოლოოდ არ დაარწმუნა საქართველოს მთავრობა და მისი მთავარი მრჩეველი – საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ასეთი ნაბიჯის გადადგმის აუცილებლობაში.

თუმცა ამ ნაბიჯმა მაინც ძალიან დაიგვიანა. 1998 წლის სექტემბერ-ნოემბრის თვეებშიც კი საქართველოს ეროვნული ბანკი, სავალუტო ბაზარზე ინტენსიური ინტერვენციების მეშვეობით ეწინააღმდეგებოდა ლარის გაცვლითი კურსის მკვეთრ გაუფასურებას აშშ-ის დოლართან მიმართებაში და ცდილობდა გაცვლითი კურსის შემცირებას მართვადი მცურავი რეჟიმის პოლიტიკის გატარებით, ანუ ცდილობდა ლარის გაცვლითი კურსის უკიდურესად მცოცავი ტემპით შემცირების შენარჩუნებას. რამაც გამოიწვია სებ-ის უცხოური ვალუტის რეზერვების მკვეთრი შემცირება. ამავე დროს, ცხადი გახდა მართვადი მცოცავი რეჟიმით განსაზღვრულ ფარგლებში ლარის გაცვლის კურსის შენარჩუნების შეუძლებლობა დოლარზე მაღალი მოთხოვნისა და სებ-ის უცხოური ვალუტის რეზერვების შევსების წყაროს არარსებობის გამო. ამიტომ ნოემბრის შუა პერიოდისა და სებ-მა შეწყვიტა ინტერვენციები სავალუტო ბაზარზე და ლარის გაცვლითი კურსი გაათავისუფლა სავალუტო კონტროლისაგან. აქედან გამომდინარე ლარის გაცვლითმა კურსმა მიიღო თავისუფლად მცურავი სავალუტო კურსის სტატუსი, რამაც საფუძველი ჩაუყარა აშშ-ს დოლართან თანაფარდობაში გაცე-

ლითი კურსის დადგენას სავალუტო ბაზარზე მოთხოვნა-მიწოდების არსებული თანაფარდობის შესაბამისად (თუმცა როგორც მოვლენების შემდგომმა განვითარებამ ცხადყო, თავისუფლად მცურავი საკურსო რეჟიმისადმი სიტყვიერი ერთგულების მიუხედავად, ეროვნული ბანკი შემდგომ წლებშიც, კერძოდ 1999 წლის დასაწყისიდანვე აგრძელებდა მნიშვნელოვან და სისტემატურ ზემოქმედებას სავალუტო კურსზე, რომელიც ხშირად არ იყო მიმართული სამამულო წარმოების ინტერესების სასარგებლოდ. აღნიშნულ პერიოდში მოქმედ სავალუტო-საკურსო რეჟიმს თავისუფლად შეიძლება ვუწოდოთ მკაცრად მართვადი მცურავი კურსის, ანუ მართვადი კურსის რეჟიმი, რომლის ძირითად მიზანსაც წარმოადგენდა ინფლაციის მოთოკვის მიზნით ლარის გაცვლითი კურსის ხელოვნურად მაღალ დონეზე შენარჩუნება, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენა სამამულო საქონელწარმოებას. ყოველივე ეს მიუთითებს იმაზე, რომ 1998 წლის გვიან შემოდგომაზე ლარის დევალვაცია და შესაბამისად სამამულო საქონელწარმოებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა არ შედიოდა მთავრობისა და საერთაშორისო-საფინანსო ორგანიზაციების გეგმაში. იგი წარმოადგენდა იძულებით რეაქციას რუსეთის საფინანსო-საბაზრო ბაზარზე განვითარებული მოვლენების მიმართ, რომლის შედეგად დოლარმა საქართველოდან რუსეთში დაიწყო გადინება).

ჩვენთან ეკონომიკური საქმიანობის თითქმის ყველა სფეროს მონოპოლიზაციის მაღალი ხარისხისა და სამამულო წარმოების რეალური სექტორის პრაქტიკულად განადგურების შედეგად ძნელია იმის განჭვრეტა, თუ რა ზემოქმედებას მოახდენს, დღევანდელ პირობებში, ლარის გაცვლითი კურსის დაცემა სამამულო წარმოებაზე. თუმცა, თუკი ლარის დევალვაციის ტემპთან შედარებით, ადგილობრივი წარმოების პროდუქციაზე ამ მიზეზით (ლარის დევალვაციის შედეგად) ფასები გაიზრდება უფრო ნაკლები ტემპით, მაშინ იმპორტულ საქონელზე მოთხოვნა შემცირდება, ხოლო სამამულო წარმოების საქონელზე პირიქით გაიზრდება, რაც ხელს შეუწყობს ქართული საქონელწარმოების აღორძინება-განვითარებას შედარებით გრძელვადიანი პერიოდისათვის. ხოლო, თუკი დევალვაცია არ განხორციელდება, მაშინ სამამულო წარმოება არც არასოდეს გვექნება.

ლარის გაცვლითი კურსების შემცირებასა და სამამულო წარმოების აღორძინებას (მისი კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, სავაჭრო ბალანსის გაუმჯობესებასა და ექსპორტის ზრდას) შორის კავშირის თვალსაზრისით, ასევე საინტერესოა 1998 წელს განვითარებული მოვლენების შეფასება.

1998 წლის ბოლოსთვის ლარის დევალვაციას წესით უნდა გამოწვია სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობისა და ეკონომიკური ზრდის ტემპის ამაღლება მომდევნო წლებში. სინამდვილეში კი აღნიშნულ პერიოდში ეკონომიკური ზრდის ტემპი მკვეთრად დაეცა. რა იყო ამის მიზეზი? ჩემის აზრით, ამის ერთ-ერთი მიზეზია ის, რომ ეროვნული ბანკის მიერ ლარის დევალვაცია 1998 წლის ბოლოსათვის წარმოადგენდა დაგვიანებულ რეაქციას, ერთის მხრივ ფასების დონის ამაღლების მიმართ, რომელსაც ადგილი ჰქონდა საქართველოში 1996 წლის დასაწყისიდან, მეორეს მხრივ კი რუსეთის ეკონომიკაში 1998 წლის აგვისტოში განვითარებული პროცესების მიმართ, რომლის უპირველეს შედეგიც იყო რუსული რუბლის მკვეთრი გაუფასურება საგარეო ბაზარზე. ამ მოვლენამ თავის მხრივ გამოიწვია რუსული პროდუქციის გაიაფება და საბაჟო სამსახურის სრული დეზორგანიზაციის პირობებში კატასტროფული სახე მიიღო არალეგალური იმპორტული რუსული პროდუქციის მიერ ქართული ბაზრის შევიწროება. მკვეთრად შემცირდა რუსეთში ექსპორტირებული პროდუქციის ერთობლივი მოცულობაც. საქართველოს ხელისუფლებამ, სუბიექტური თუ ობიექტური მიზეზების გამო, ალბო სწრაფად ვერ აუღო აღნიშნულ პროცესს, რის შედეგადაც, საბოლოო ანგარიშით, დაზარალდა სამამულო წარმოება და განიავდა უცხოური ვალუტის რეზერვებიც, რომელიც ძირითადად მსფ-ის სესხების საფუძველზე იყო ფორმირებული.

ამგვარად, 1999 წლისათვის ეკონომიკური ზრდის ტემპის 2,9 %-მდე, ხოლო 2000 წლისათვის 1,8 %-მდე შემცირების მიზეზი ლარის დოლარის მიმართ დევალვაცია კი არ იყო, რომელიც 1998 წლის ბოლოსთვის მნიშვნელოვანი დაგვიანებით განხორციელდა, არამედ ლარის აღნიშნული დაგვიანებული დევალვაცია, რასაც შედეგად მოჰყვა იაფი რუსული იმპორტის (იგივე ითქმის თურქული და სხვა იმპორტული პროდუქციის შესახებაც) მიერ ქართული ბაზრის დაპყრობა და რუსეთში ქართული ექსპორტის ერთობლივი

მოცულობის (როგორც ლეგალურის, აგრეთვე არალეგალურის) შემცირება. ქართველმა მენარმეებმა მთელი 4-5 წელი მოაწდიეს შეცვლილ გარემო პირობებთან ადაპტირებას და დაკარგული პოზიციების დაბრუნებას. ე. ი. 1998-2002 წლებში სამამულო წარმოებაზე უარყოფითად იმოქმედა ეკონომიკური სივრცის მოშლამ და დემპინგური საქონლის კონტრაბანდის არნახულმა აყვავებამ.

ე. ი. მიუხედავად ლარის დევალვაციისა, სამამულო წარმოებამ ვერ შეძლო დაკარგული პოზიციების სწრაფი დაბრუნება. ეს გამოწვეული იყო იმით, რომ დევალვაციის წინა პერიოდში დაიკარგა როგორც ადგილობრივი, აგრეთვე საგარეო ბაზრების მნიშვნელოვანი სეგმენტები. ქართველმა მენარმეებმა ვერ შეძლეს საქმიანობის თავიდან დაწყება და დაკარგული ბაზრების სწრაფი დაბრუნება. მიუხედავად ამისა, ლარის დევალვაციამ მნიშვნელოვანწილად გააწვავა ქართულთან შედარებით რუსული (და სხვა ქვეყნების) პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება, რამაც, ჩვენი აზრით, დადებითი შედეგები გამოიღო უფრო გრძელვადიანი პერიოდისათვის, კერძოდ 2003 წლიდან. ე. ი. 1998 წლისათვის ეროვნული ვალუტის დევალვაციამ სასურველი შედეგი მოგვცა მოგვიანებით, 2003 წლისათვის.

საქართველოში, ბოლო წლებში, ლარის ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების ამაღლების მიუხედავად იზრდებოდა ექსპორტის მოცულობა (ექსპორტის ზრდა, ისევე როგორც მთელი ეკონომიკისა, ჩვენი აზრით, განპირობებული იყო კრიზისოვანი ვითარების გარკვეული გაჯანსაღებით, სამამულო წარმოების დაგვიანებული პოზიტიური რეაქციით 1998 წლის ბოლოსთვის განხორციელებული ლარის დევალვაციისადმი, საბაჟო სამსახურის საქმიანობაში ადმინისტრირების გაუმჯობესებით და ა. შ.). ამიტომ მიჩნეულ იქნა, რომ გაცვლითი კურსების ამაღლება არ ახდენს უარყოფით ზემოქმედებას სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობაზე. თუმცა, ეს რომ ასე არ არის, რომ უფრო სწრაფი ტემპებით გაიზარდა იმპორტი, რამაც გამოიწვია სამამულო წარმოების განვითარებისათვის აუცილებელი სასიცოცხლო სივრცის შეზღუდვა. ანუ, რეალური გაცვლითი კურსის ამაღლებამ იმპორტული პროდუქციის გაიაფებისა და ნახალისების გზით დაბლა დასცა სამამულო პროდუქციის კონკუ-

რენტუნარიანობა, რამაც შედარებით გრძელვადიანი პერიოდისათვის, გარდაუვალი გახადა ეკონომიკური კრიზისის წარმოშობა და წარმოების დაცემა. შედეგად სახეზეა – ეროვნული ვალუტის გაძვირებამ, რასაც განსაკუთრებით ადგილი ჰქონდა 2004 წლიდან, უარყოფითი შედეგები მოიტანა მიმდინარე მომენტისათვის და მოიტანს უახლოესი წლების მანძილზეც.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, 2008 წლის ნოემბრის დასაწყისში განხორციელებული ლარის დეველვაციის არ უნდა მივიჩნიოთ მთავრობის მხრიდან რაიმე წინასწარგანზრახულ და სამამულო წარმოების ინტერესებით ნაკარნახევ ღონისძიებად. დეველვაციის ძირითადი მიზეზი ბოლო წლებში ლარის ხელოვნური რეველვაციაა, რამაც ლოგიკურად წარმოშვა დეველვაციის ბუნებრივი უკუპროცესის გარდაუვალობა შესაბამის ხელსაყრელ პირობებში. ამიტომ იგი წარმოადგენს გარდაუვალ რეაქციას აგვისტოს ტრაგიკული მოვლენებისა და მსოფლიო საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისის მიმართ. ანუ, მოცემულ კონკრეტულ ეტაპზე ლარის დეველვაციის მიზეზი არა მიმოქცევაში არსებული ლარის მასის ზრდაა, არამედ დოლარის დეფიციტი, რომელიც გამოწვეულია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისა და ჩვენი თანამემამულეების გზავნილების შემცირებით (რომლის ჩანაცვლება უცხოური დონორების ფინანსური დახმარებებით ჯერჯერობით ვერ ხერხდება, რასაც უარყოფითი შედეგებთან ერთად, გონივრული კომპლექსური ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელების შემთხვევაში შეუძლია პოზიტიური შედეგების მოტანაც. საქმე იმაშია, რომ დეველვაციის პროცესს აუცილებლად მოჰყვება უცხოურთან შედარებით ქართული პროდუქციის გაიფხება და შესაბამისად, სამამულო პროდუქციისათვის სავაჭრო პირობების გაუმჯობესება).

საზოგადოებაში არსებობს ლარის შემდგომი დეველვაციის მოლოდინი. მოსახლეობა ელოდება, რომ მთავრობა დიდი ხნით ვერ შესძლებს ლარის არსებული კურსის შენარჩუნებას და იგი დღეს თუ ხვალ მკვეთრად დაეცემა. აღნიშნული განწყობა მსოფლიო საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისის, ქვეყნის ეკონომიკაში არსებული პრობლემებისა და ლარის საგარეო კურსის ჯერჯერობით მაინც არაბუნებრივად მაღალ დონეზე შენარჩუნების პირობებში ლოგიკურია.

მიმდინარე ეტაპზე არსებობს

ლარის დეველვაციის სამი გზა:

ა) ლარის საგარეო კურსის თანდათანობით, მცოცავი რეჟიმით შემცირება;

ბ) ლარის საგარეო კურსის ერთჯერადი ნახტომისებური და მასშტაბური დეველვაცია;

გ) ლარის საგარეო კურსის ნახტომისებური დეველვაციის განხორციელება რამდენიმე ეტაპად.

საქართველოში, სავალუტო პოლიტიკის მეშვეობით ლარის დოლართან მიმართებაში თანდათანობით, მცოცავი რეჟიმით გაუფასურება (რაც მიმდინარე მომენტში გულისხმობს ეროვნული ბანკის მიერ სავალუტო ბაზარზე შედარებით შეზღუდულ აქტივობას დოლარზე გაზრდილი მოთხოვნის საპასუხოდ), სახელმწიფო ხარჯებისა და საბანკო კრედიტების შემცირების პირობებში, არ გამოიწვევს ფასების დონის შესაბამისი ტემპით ამაღლებას. იგი ძირითადად ზემოქმედებას მოახდენს იმპორტული საქონლის ფასზე, ხოლო სამამულო პროდუქციაზე ფასები ამაღლდება შედარებით უმნიშვნელოდ, ვინაიდან შიდა სასაქონლო ბაზარი სავალუტო ბაზარზე მომხდარ ასეთ ცვლილებებს უპასუხებს როგორც ფასების, ასევე სამამულო პროდუქციის მიწოდების გადიდებით.

გაცვლითი კურსების რეგულირებისას, რა თქმა უნდა, გასათვალისწინებელია, რომ პუი-ისა და უცხოეთში დასაქმებული ჩვენი თანამემამულეების ფულადი გზავნილების მოცულობების შემცირება (მსოფლიოში მიმდინარე საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისის შედეგად) განაპირობებს ლარზე მოთხოვნის შემცირებას, რაც თავის მხრივ შეამცირებს ნომინალურ და რეალურ გაცვლით კურსებს. სულ რამდენიმე თვის წინ უცხოური ვალუტის ბაზარზე ლარზე მოთხოვნა იმდენად მნიშვნელოვანი იყო, რომ ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების ამაღლების პროცესი მიმდინარეობდა მიმოქცევაში მყოფი ლარის მასის ზრდისა და ფასების დონის ამაღლების პირობებში, რაც ართულებდა გაცვლითი კურსების ცვლილებას სასურველი მიმართულებით.

გაცვლითი კურსებისა და ინფლაციის რეგულირებისას ძირითადი პრობლემა, ინფლაციის ტემპის ეკონომიკურად მიზანშეწონილი დიაპაზონის შერჩევა. ჩვენთან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეკონომიკური პოლიტიკა მიმართულია იქითკენ, რომ ინფლაციის წლიურმა ტემპმა არ გადააჭარბოს დასაშვებ „ჯადოსნურ“ ერთ-ნიშნა დონეს, ანუ მისი მაქსიმალური

დასაშვები ზღვარი 10%-ზე ნაკლებია. თუმცა ეკონომიკური განვითარების მიმდინარე ეტაპის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ინფლაციის წლიური ტემპის დასაშვები დონე ამაღლდეს 15-25 %-მდე.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ეროვნული ვალუტის ნომინალური და რეალური გაცვლითი კურსების თანდათანობით შემცირების პოლიტიკა აუცილებლად მოგვცემდა დადებით შედეგებს შედარებით სტაბილურ მაკროგარემოში, რასაც ადგილი ჰქონდა 2008 წლის ზაფხულამდე. ეკონომიკური კრიზისის გაღრმავებისას, რასაც ადგილი აქვს ბოლო პერიოდში არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში, ეროვნული ვალუტის თანდათანობით, მცოცავი რეჟიმით დეველვაცია, ისევე როგორც რამდენიმე ეტაპად ლარის საგარეო კურსის ნახტომისებური გაუფასურების განხორციელება (რასაც ბოლო პერიოდში ახორციელებს საქართველოს მთავრობა), აუცილებლად გამოიწვევს ეროვნული ბანკის უცხოური ვალუტის რეზერვების მასშტაბურ შემცირებას და სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობის დაბალ დონეზე გრძელვადიან შენარჩუნებას.

ლარის საგარეო კურსის ერთჯერადი, ნახტომისებური და მასშტაბური დეველვაციის შემთხვევაში თავიდან ავიცილებთ მისი თანდათანობით დეველვაციით განპირობებულ ნეგატიურ შედეგებს. თუმცა, ამ შემთხვევაში, მოსალოდნელია ფასების დონის არსებითი ამაღლება და მოსახლეობის იმ ნაწილის ცხოვრების დონის მკვეთრი დაცემა, რომლებიც შემოსავლებს ღებულობენ ლარებში. შედარებით გრძელვადიანი პერიოდისათვის კი მოსალოდნელია ადგილობრივი წარმოების ადექვატური რეაქცია რეალური გაცვლითი კურსის შემცირებაზე და პროდუქციის გამოშვების მოცულობის ზრდა, რაც გამოიწვევს მოსახლეობის შემოსავლებისა და ცხოვრების დონის შესაბამის ამაღლებას.

ლარის საგარეო კურსის დეველვაციის მიზნით ეკონომიკური პოლიტიკის ზემოთ აღნიშნული ვარიანტები არ არის ადვილი განსახორციელებელი, მაგრამ ერთ-ერთის პრაქტიკული უზრუნველყოფა აუცილებელია სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ოპტიმალური ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის გატარება,

რომლის ფარგლებშიც ინფლაციის ტემპისა და სავალუტო კურსების რეგულირება მიმართული იქნება არა მხოლოდ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის უზრუნველყოფად, არამედ აგრეთვე სამამულო წარმოების, უნიწარეს ყოვლისა კი მატერიალური წარმოების სფეროების კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად და ასაღორძინებლად, მოითხოვს ძლიერი და დამოუკიდებელი ცენტრალური ბანკის არსებობას. **ეროვნული ბანკის ფუნქციების შეკვეცა, მონეტარული პოლიტიკის სფეროში მისი როლის შესუსტება ამ სფეროში ყველაზე აბსურდული და გაუძარტლებელი გადაწყვეტილებაა.** უნდა გვახსოვდეს, რომ ეროვნული ბანკი (მიუხედავად მის მიერ დამკვეთული შეცდომებისა, რომლებიც მნიშვნელოვანწილად გარე ფაქტორებითაც იყო გამოწვეული) და საერთოდ ორსაფეხურიანი საბანკო სისტემა დამოუკიდებელი საქართველოს მნიშვნელოვანი მონაპოვარია და მას გაფრთხილება სჭირდება. სათანადო საკანონმდებლო ბაზისა და სათანადო გარემოს (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური) პირობებში ეროვნული ბანკი ქართული ეკონომიკური სივრცის ნორმალური ფუნქციონირების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გარანტიაა.

დაბოლოს: მსოფლიო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ ფინანსური კრიზისის დროს ეროვნული ვალუტის მყარი კურსის შენარჩუნებას ენიჭება რეზერვების (ოქროს სტანდარტის პირობებში ოქროს, დღევანდელ პირობებში უცხოური ვალუტის) მნიშვნელოვანი მოცულობა, მაგრამ ამ გამოცდილებას საქმე საქმეზე რომ მიდგება ხშირად უგულვებელყოფენ. ასე მოხდა დიდი დეპრესიის საწყის ეტაპზე, როდესაც დიდი ბრიტანეთი ცდილობდა ფუნტი სტერლინგის კურსის (ფუნტი სტერლინგის ოქროში გამოხატული ფასი) უცვლელ დონეზე

შენარჩუნებას. ამას შეეწირა მისი ოქროს მარაგების დიდი ნაწილი და დიდ ბრიტანეთს საბოლოოდ მაინც მოუწია უარის თქმა აღნიშნულ პოლიტიკაზე. ანალოგიურ პოლიტიკას ახორციელებდა აშშ-იც **ბრეტონ-ვუდის** სისტემის ფუნქციონირების ბოლო პერიოდში, როდესაც ცდილობდა ოქროს მიმართ დოლარის მყარი კურსის შენარჩუნებას, რამაც თითქმის გაანახევრა მისი ოქროს მარაგები და მასაც მოუწია ოქროს მიმართ დოლარის ფიქსირებულ კურსზე ხელის აღება.

შორს რომ არ წავიდეთ, იგივე დამართა საქართველოს ეროვნულ ბანკს 1998 წელს, რომელმაც უცხოური რეზერვების მნიშვნელოვანი ნაწილი შესწირა ლარის დოლართან მიმართებაში უცვლელი კურსის შენარჩუნებას და საბოლოოდ მიზანს მაინც ვერ მიაღწია.

იგივე განმეორდა ბოლო პერიოდშიც, კერძოდ 2008 წლის სექტემბერ-ოქტომბრის თვეებში, როდესაც ეროვნულმა ბანკმა დაახლოებით 300 მილ. დოლარით შეითხელა ჯიბე ლარის კურსის შესანარჩუნებლად, მაგრამ შედეგი მაინც არსებითი არ არის.

ანუ გამოცდილება ცხადყოფს, რომ როდესაც ესა თუ ის კურსი (მიუთმეტეს ხელოვნურად უკიდურესად დეფორმირებული) თუკი მეტისმეტად დაშორდება ბუნებრივ დონეს, მაშინ მისი შენარჩუნება უზარმაზარ ხარჯებთანაა დაკავშირებული და რაც მთავარია, მიზანი ყოველთვის მიუღწევლი რჩება.

როგორც ჩანს, ასეთ დანახარჯებს ყველგან და ყოველთვის ვილაციისთვის მოგება მოაქვს. ალბათ იმ წრეებისათვის, რომლებიც ასეთ პოლიტიკაზე პასუხისმგებელნი არიან, ან მასზე ზეგავლენა შეუძლიათ, შესაბამისად მისი შედეგები წინასწარ იციან და ამიტომაც დგამენ ასეთ ნაბიჯებს. ანუ, სრულიად შესაძლებელია, რომ წინასწარგანზრახული პოლიტიკის

შედეგად 300 მილიონი დოლარიდან გარკვეული ნაწილი იაფ ფასებში ვილაციის ჯიბეში წინასწარგამიზნულად იყოს დაღუპილი, ანუ ვილაცამ დღეს არსებულ კურსთან შედარებით დოლარები შეიძინა ბევრად იაფად.

ლარის დევალვაცია გარდაუვალი იყო და უახლოეს მომავალშიც გარდაუვალია მისი შემდგომი გაუფასურება, წინააღმდეგ შემთხვევაში მისი სტაბილური კურსის შენარჩუნებას შეეწირება როგორც ეროვნული ბანკის განკარგულებაში დღეს არსებული უცხოური ვალუტის რეზერვები, აგრეთვე საერთაშორისო უცხოელი დონორების მიერ უახლოეს მომავალში განუხლები ფინანსური დახმარების უდიდესი ნაწილი, ასევე კვლავ (ისევე როგორც დღემდე), დაზარალებული სამამულო წარმოებაც. საკითხავი ისაა, საბოლოოდ რა გზას აირჩევს ხელისუფლება: ხანგრძლივ და მტკივნეულ თანდათანობით დევალვაციის პროცესს (მტკივნეული სამამულო წარმოების კონკურენტუნარიანობის დაბალ დონეზე შენარჩუნებისა და ეროვნული ბანკის უცხოური ვალუტის რეზერვების შემცირების თვალსაზრისით. ამ შემთხვევაში დიდი მნიშვნელობა არა აქვს დევალვაცია თანდათანობით, მცოცავი რეჟიმით განხორციელდება, თუ რამდენიმე ეტაპად ნახტომისებური შემცირებით), თუ მასშტაბურ და ერთჯერად ნახტომისებურ დევალვაციას, რაც არანაკლებ მტკივნეული იქნება მოსახლეობის დიდი ნაწილის ცხოვრების პირობების გაუარესების თვალსაზრისით, თუმცა იგი შესაძლებელს გახდის ნამყვანი უცხოური ვალუტების მიმართ ლარის ბუნებრივი თანაფარდობის შედარებით სწრაფ ფორმირებას და სამამულო პროდუქციისათვის სავაჭრო პირობების შესაბამის გაუმჯობესებას.

ANNOTATION

DEVALVATION OF LARI – WHICH IS THE MEIN CONDITION TO REGENERATE THE REAL PART OF NATIONAL PRODUCTION

Demna Kvarackhelia, The academical doctor of economic

There is considered the positive and negative results of monetar-kredit and currence politic, after the period of macroeconomical stabilization in Georgia. Also, it's mentioned the mein causes of Lari's devaluation begginig the november of 2008 y.

According to the Financial-economical crisis in Georgia and also in world generallu it proved that the devaluation of Lari is intransitive and the objective nessesaritu in the nearest period.